

Zelenická, Elena; Vajdová, Viera

K niektorým otázkam výuky jazyka ruského ako fakultatívneho predmetu

Opera Slavica. 1992, vol. 2, iss. 1, pp. 51-54

ISSN 1211-7676 (print); ISSN 2336-4459 (online)

Stable URL (handle):

<https://hdl.handle.net/11222.digilib/117258>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Na zasedání sekce se pak první skupina referátů týkala problematiky lingvodidaktického výzkumu textu a práce s textem v hodinách ruštiny. Byly řešeny otázky lingvistického i zeměvědného komentáře, sémantizace lexika, percepce a porozumění textu, typologie textových cvičení atp. (doc. Fominých, DSVK Praha, dr. Folprechtová, PdF UK Praha, dr. Kosanovičová, Novi Sad, dr. Gazda, MU Brno). V diskuzi k těmto referátům zazněly náměty týkající se stimulace žáků v hodinách ruštiny, výběru uměleckých textů pro výuku ruštiny, výskytu cizích slov v textech aj. Jeden referát byl věnován čistě lingvistické problematice, a to funkci ruského komparativu (dr. Šturala, MU Brno).

Druhá skupina referátů a diskusních vystoupení v lingvodidaktické sekci zahrnovala širokou problematiku pedagogické komunikace, včetně typologie a přípravy učitelů, technologie práce na učebnicích ruštiny jako cizího jazyka, věčné aktuální otázky vzájemného vztahu systémové a komunikativní metody ve výuce i problematiky zvukového systému ruštiny (dr. Pospíšilová, VA Brno; dr. Rejmánková, PdF Hradec Králové, dr. Timofejev, PdF Hradec Králové).

Všechny otázky byly řešeny nejen z hlediska současné, ale především budoucí výuky ruštiny jako cizího jazyka.

Ve vzájemné výměně názorů rusistická konference hledala orientaci v nových faktech o historii a slovesnosti ruského národa. Její účastníci si rozšiřovali své povědomí o nejnovějších trendech v současné ruštině a metodice její výuky, zároveň pak hledali její nové místo v praxi, a tím i základní zaměření středoškolské i vysokoškolské výuky.

*Helena Flidrová
Zdeněk Pechal*

K niektorým otázkam výuky jazyka ruského ako fakultatívneho predmetu

Súčasnú etapu rozvoja našej spoločnosti charakterizujú dynamické a zásadne zmeny vo všetkých sférach života, oblasť vzdelávania nevynímajúc. Zvyšovanie úrovne ovládania cudzieho jazyka ústne i písomne je neodmysliteľným mediom nášho kontaktu so svetom, prostredníctvom ktorého získavame a odovzdávame informácie.

V rámci novej spoločenskej situácie vznikajú nové jazykové potreby, nové postoje vo vzťahu k vyučovaniu cudzieho jazyka, ako i nutnosť zmeniť obsahovú naplň výuky. Z toho vyplýva, že cieľom modernizácie vzdelávania by malo byť stále užšie spájanie vzdelávania s potrebami života spoločnosti, čo

nevylučuje možnosť rešpektovania a zosúladenia spoločenských záujmov so záujmami a činnosťou študujúcich. Novovznikajúce okolnosti nás nútia zamyslieť sa nad tým, aké je postavenie a perspektívy výuky ruského jazyka vo vytvárajúcich sa nových podmienkach na jednej z vysokých škôl.

Vyučba ruského jazyka vo všeobecnom základe, ako fakultatívneho predmetu, je na Pedagogickej fakulte v Nitre dvojsemestrová s dvomi hodinami týždenne, ukončená skúškou. Študenti musia v priebehu štúdia na vysokej škole povinne absolvovať dva cudzie jazyky s možnosťou výberu z piatich svetových jazykov (anglický, francúzsky, nemecký, ruský, španielsky). Aká bola situácia pri výbere ruského jazyka ako cudzieho jazyka vo všeobecnom základe v školskom roku 1990/91 a 1991/92 dokumentujú údaje v tabuľke.

Šk.rok	Celkový počet študentov	Rus. jazyk si zvolilo	%	1.stupeň	2.stupeň
1990/91	652	348	53,3	171	177
1991/92	534	289	54,1	146	143

Uvádzame celkový počet študentov v I. ročníku (vyjmúc študentov odboru Rj), z toho počet študentov, ktorí si zvolili ruský jazyk a vyjadrenie v percentách.

Pri hľadaní optimálnej obsahovej náplne predmetu je potrebné vychádzať a zohľadňovať špecifické pedagogické zameranie študujúcich ale zároveň i ich rozdielne odborné zameranie (učiteľstvo pre 1. stupeň základnej školy [1. stupeň], učiteľstvo všeobecnovzdelávacích predmetov pre ročníky 5-12 [2. stupeň] - prírodovedná a spoločenskovedná zameranie).

V súvislosti s modernizáciou učebného procesu a so zvyšovaním jeho účinnosti sme sa rozhodli rozdeliť učivo do troch tematických celkov: 1. Práca s odbornou literatúrou (odborný text), 2. Informácie z reálií a lingvoreálii, 3. Komunikačné situácie.

1. Práca s odbornou literatúrou

Učebné odborné texty sú základným východiskovým materiálom, s ktorým sa na seminároch pracuje, preto ich výberu je potrebné venovať zvýšenú pozornosť. Do vyučovacieho procesu najskôr zaraďujeme texty všeobecnovedného charakteru s pedagogickým a psychologickým zameraním, vzhľadom na budúcu profesiu študentov, a až v nasledujúcej etape sústreďujeme pozornosť na úzkospecifické texty z odboru, aby sme budovali výuku ruského

jazyka na poznatkoch už získaných v príslušnom vednom odbore a nezaoberali sa problematikou, s ktorou sa študenti vzhľadom na počiatočné štádium štúdia (1. ročník) ešte vo svojom odbore nestretli.

Základným kritériom pri výbere učebných textov je ich informativnosť, autentickosť, primeranosť a v neposlednom rade i rozsah. Za dôležité považujeme striedanie adaptovaných textov s neadaptovanými, vždy by to však mal byť text s informáciou, ktorá zodpovedá súčasnému vedeckému poznaniu v danej oblasti a umožňuje rozvíjať odbornú i komunikatívnu kompetenciu.

Prostredníctvom textov z odborných časopisov sa študenti zoznamujú s najnovšími poznatkami a vývojom svojho odboru, s riešením niektorých aktuálnych problémov odborného zamerania. Pokiaľ sa práca s odborným textom uskutočňuje priamo na hodine, využívame predovšetkým kratšie texty. Formy práce s takýmito textami majú prevažne povahu receptívnych cvičení zameraných na upevnenie jazykových zložiek. Pomocou nich sa zdokonaľuje technika čítania, výslovnosť, intonácia alebo poslušak a porozumenie, ak článok číta učiteľ, alebo ak je sprostredkovaný magnetofónom.

Pri práci s textom sústreďujeme ďalej pozornosť na vysvetľovanie hlavných myšlienok, na prácu s odbornou terminológiou, na následnú besedu na odborné témy atď.

2. Informácie z reálií a lingvoreálií

V ankete zo začiatku školského roka študenti prejavili najväčší záujem o informácie týkajúce sa súčasného diania v krajine, podmienok života ľudí na Sibiri a Ďalekom východe, trvalých umeleckých hodnôt z oblasti literatúry, kultúry a tradícií.

Zaujímavý aktuálny materiál poskytuje najmä časopisecká literatúra a periodická tlač, odkiaľ vyberáme pre študentov texty, ktoré korešpondujú so sférou ich záujmu. Neoceniteľným prínosom je i možnosť používať autentické nahrávky rôznych programov nasnímané z ruskej televízie. Popularitu si získali spravodajské relácie (Vremja, Novosti), dokumentárne filmy (Monológ - film o živote a tvorbe V. Vsockého, reportáž zo Sibire), ako i hrané filmy (Assa, Zavtra byla vojna). Tieto diela sa stretli so záujmom, pretože detailne približujú realitu ruského života, sprístupňujú doteraz utajované skutočnosti a v neposlednom rade poskytujú možnosť počuť nositeľov jazyka, ich reakcie v konkrétnych situáciách.

Najvýznamnejším prínosom používania videotechniky vo výuke je zvýšená motivácia študujúceho. K maximálnej aktivizácii a stimulácii prispieva nielen záujem o moderné metódy a techniku, ale predovšetkým zvýšený záujem o obsah a dej sledovaného videoprogramu. Skúsenosti ukazujú, že študent viac a sústredenejšie vníma, pozorne sleduje a oveľa viac si zapamätá, a to nielen konkrétny dej, ale aj okolnosti, situácie, prostredie a použité jazykové prostriedky (lexikálne a často i gramatické). Takýto spôsob práce umožňuje na jednej strane zdokonaľovať si všeobecné znalosti, rozšíriť si svoj obzor,

ale tiež osvojovať si širšiu slovnú zásobu, obraty, väzby a výrazy súčasného moderného jazyka, s ktorými sa zvyčajne v klasických dielach a v odbornej literatúre nestretnú.

Reportáže, poviedky, príbehy zo života dokresľujú predstavy študentov. Toto všetko vytvára priaznivé podmienky pre rozvíjanie následných besied a diskusií na rozmanité témy, v ktorých sa naskýta možnosť vyjadriť svoj názor, postoj, hodnotiace stanovisko k diskutovaným problémom.

3. Komunikačné situácie

Okrem práce s odborným textom a reáliami venujeme na seminároch zvýšenú pozornosť i nácviku komunikatívnych zručností. Predovšetkým sa snažíme využívať tie situácie, ktoré sú spojené s prostredím a životom študentov, s možnosťou uplatnenia vlastných skúseností (štúdium na vysokej škole, život na internáte, stravovanie, kultúrne a športové vyžitie, záujmy študentov).

V súčasnej teórii cudzojazyčného vyučovania sa odporúča uplatnenie princípu situatívnosti, a to tak pri nácviku rečových zručností, ako i jazykových prostriedkov. Najprírodzenejšie a "najkomunikatívnejšie" sú také situácie, pri ktorých má študent povedať niečo o sebe, vyjadriť vlastný názor na rozličné javy, kde jeho prejav má plnú komunikatívnu hodnotu: obstaráva výpovede informácii, ktoré sú neznáme partnerovi alebo ostatným prítomným v skupine. Táto požiadavka nie je novou. Už J. O. Hruška v r. 1926 zdôrazňoval: "Hlavní naší snahou musí být aby žákovu mluvení přýštilo z vlastních zážitků a popudů, aby bylo spontánní".¹

V priebehu semestra by na seminároch nemali chýbať súťaživé formy práce - kvízy, hry, križovky, zábavné momenty - humor, piesne, prvky psychologické hry. V našom príspevku sme sa pokúsili o stručnú charakteristiku problematiky spojennej s výukou ruského jazyka ako fakultatívneho predmetu. Sme si vedomí, že veľa otázok zostáva otvorených a nedoriešených a čaká na ďalšie dopracovanie.

POZNÁMKA:

¹ HRUŠKA, J. O.: Metodologie jazyka francouzského, Praha 1926, s. 65.

Elena Zelenická
Viera Vajdová